

Wetenschappelijke Nascholing UGent
Programma 2025-2026
Jaargang 50 UGent UFO

Locatie: UGent UFO, Sint Pietersnieuwstraat 33-35, 9000 Gent

De jubileumeditie

De Wetenschappelijke Nascholing bestaat vijftig jaar. Bij die gelegenheid bieden we traditiegetrouw lezingen aan in reeksen van drie, waarin telkens een wetenschappelijk onderwerp wordt uitgediept.

In dit jubileumjaar doen we ook iets bijzonder. In de openingslezing hebben we rector Petra De Sutter en vicerector Herwig Reynaert te gast met een uiteenzetting over het overkoepelende onderzoeks- en onderwijsbeleid aan de UGent. In latere sessies (4 november en 9 december) volgt een werveltocht doorheen de enorme verscheidenheid aan wetenschappelijke onderzoek en onderwijs dat aan de UGent plaatsvindt. In mini-lezingen (gemodelleerd op de bekende TED-talks) geven topwetenschappers uit de elf faculteiten ons een inkijk in het grensverleggend wetenschappelijk werk dat dagelijks in onze bibliotheken, labo's en auditoria verricht wordt.

Openingslezing

Dinsdag 30 september 2025

Prof. Petra De Sutter (rector), prof. Herwig Reynaert (vicerector), em. prof. Kristiaan Versluys (voorzitter Wetenschappelijke Nascholing)

De wetenschappelijke rijkdom van UGent: een overzicht (1)

We beginnen het jubileumjaar met een korte schets door de voorzitter van de Wetenschappelijke Nascholing over het ontstaan en de geschiedenis van de lezingenreeks. Daarna verwelkomen we de rector en vicerector, die een uiteenzetting zullen geven over resp. het toekomstige onderzoeks- en onderwijsbeleid van de universiteit.

Lessenreeks 1

Vrouwen en macht in de middeleeuwse samenleving

De uitoefening van macht (politiek, sociaal-economisch, juridisch) doorheen de middeleeuwen is in de traditionele geschiedschrijving doorgaans vanuit een mannelijke bril bekeken. Samen met de emancipatie van de vrouw in de westerse samenleving is ook de blik op de rol van vrouwen in de geschiedenis verruimd. De vernieuwde sociale geschiedenis vanaf de late jaren zestig van de 20ste eeuw heeft aandacht gevraagd, niet enkel voor marginale groepen, arbeiders en voor paupers die aan de onderkant van de samenleving poogden te overleven maar ook voor de rol van zowat de helft van de mensheid: de vrouwen. Women's history mag dan al aanvankelijk vooral een Amerikaans verschijnsel geweest zijn, ze is ook meer en meer mainstream geworden, al waren er

ook in Gent opvallende voorlopers. In het huidige anti-woke klimaat staat ze, opmerkelijk genoeg, vooral in de VS onder druk.

Ook voor de geschiedschrijving van de lange middeleeuwse periode (grosso modo de 5de tot en met 15de eeuw van onze jaartelling) is deze aandacht voor gender van groot belang geweest. Recent nog belichtte de succesvolle podcast reeks 'Vorstinnen van Vlaanderen', opgestart vanuit de opleiding geschiedenis van de UGent, deze problematiek (VRT Klara, <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/klara/d/de-vorstinnen-van-vlaanderen/>). In de lessenreeks rond vrouwen en macht in de middeleeuwen komen twee van de medewerkers aan deze podcast aan het woord. De lessen bieden een uitdieping en contextualisering van wat in de podcast aan bod komt. Ze behouden een focus op de geschiedenis van de Lage Landen maar doen dit vanuit een wat bredere invalshoek. Ook niet-vorstinnen en stedelingen komen aan bod, en geografisch blijft de focus ook niet beperkt tot het oude graafschap Vlaanderen.

Lezing 1: dinsdag 7 oktober 2025

Prof. Els De Paermentier

Macht in balans. Het veelzijdige leiderschap van de gravinnen van Vlaanderen (9de - 13de eeuw)

In de middeleeuwse wereld bepaalden mannen en mannelijkheid de norm, waardoor vrouwen in de geschiedschrijving vaak onderbelicht zijn gebleven of zelfs genegeerd werden. Maar middeleeuwse bronnen zijn niet neutraal en kunnen ons misleiden. Een alternatieve lezing ervan onthult dat deze periode minder vrouwonvriendelijk was dan vaak wordt beweerd en dat het leiderschap van gravinnen door hun tijdgenoten wel degelijk werd aanvaard. Vanaf de twaalfde eeuw boden de kruistochten hen nieuwe kansen om een meer zichtbare rol te spelen in het publieke domein en hun gezag op alternatieve vlakken te laten gelden. Hun ideale profiel als 'vrome vrouw' wisten zij te verzilveren door het begunstigen van religieuze instellingen en het promoten van nieuwe godsdienstige bewegingen, maar ook het moederschap kon bepalend zijn voor de erkenning van hun autoriteit. De gravinnen van Vlaanderen waren geen passieve marionetten die vanuit hun mannelijke entourages werden aangestuurd. Zij vervulden een actieve rol als hoekstenen van de dynastie en traden op als plaatsvervangers, bemiddelaars en alliantievormers achter de schermen, én als bouwers van de herinnering aan de vorstelijke dynastie in het collectieve geheugen.

Lezing 2: dinsdag 14 oktober 2025

Prof. Lisa Demets

Vrouwen, opstand en spionage in de late middeleeuwen

De Brabantse kroniekschrijver Lodewijk van Velthem schreef hoe een Brugse herbergierster een sleutelrol speelde tijdens de Brugse Metten in 1302. Ze ontfutselde cruciale informatie bij de lichtjes beschonken Franse regent Jacques de Châtillon. Middeleeuwse kroniekschrijvers – haast uitsluitend mannen – reduceerden de rol van vrouwen in politiek en oorlogen vaak tot clichés. Vrouwen waren antirevolutionair, deden dienst als spionnen of stookten familieleden tegen elkaar op. Toch is het belangrijk om dergelijke stereotiepe portretten verder te onderzoeken. Vaak is er een onderliggende boodschap en kunnen we op een impliciete manier iets leren over

genderverhoudingen in de middeleeuwse samenleving. De rol van vrouwen als spionnen blijkt bovendien dichter bij de middeleeuwse realiteit te liggen dan vaak gedacht.

Lezing 3: dinsdag 21 oktober 2025

Em. prof. Marc Boone

Vrouwen en macht in de Bourgondische Nederlanden

Traditioneel (van Henri Pirenne tot Bart Van Loo) wordt het Bourgondisch tijdvak van onze geschiedenis (ca. 1384 tot ca. 1550) opgehangen aan het verhaal van de klassieke vier Bourgondische vorsten en een vorstin uit het Franse koninklijke geslacht der Valois, in de beste gevallen aangevuld met hun vroege Habsburgse opvolgers. Maar ook de hertoginnen van Bourgondië, van de Vlaamse Margareta van Male tot en met de in tragische omstandigheden om het leven gekomen Maria van Bourgondië hebben hun stempel gedrukt op de evolutie van wat een eerste politieke eenheid op het grondgebied van de oude Nederlanden is geworden. Hun optreden overstijgt ruimschoots het traditionele vrouwelijke rolpatroon. En dit in een tijd waarin tijdgenoten met min of meer verbijstering geconfronteerd werden met een vrouw, Jeanne d'Arc, die zowaar op het hoogste politieke niveau een rol heeft durven spelen en daarvoor een hoge prijs heeft betaald. Maar ook een figuur als Jacoba van Beieren heeft tegen heug en meug ervaren welke grenzen de laatmiddeleeuwse samenleving stelde aan het optreden van ambitieuze vrouwen.

Tussenlezing i.k.v. 50 jaar Wetenschappelijke Nascholing

De wetenschappelijke rijkdom van de UGent: een overzicht (2)

Dinsdag 4 november 2025

Een volledige catalogus aanbieden van de didactische en wetenschappelijke activiteiten aan de UGent is schier onmogelijk. Maar een representatief staal van het vele werk dat in de elf faculteiten verricht wordt, volstaat om de kwaliteit en grote verscheidenheid aan onderzoek en onderwijs aan onze instelling te illustreren. In telkens vijftien minuten zullen vijf topspecialisten op een gebalde, indringende manier een aspect van haar/zijn research of onderwijs voorstellen of ingaan op een probleemstelling die tot zijn/haar wetenschappelijke discipline behoort.

13.30u.: inleiding door de voorzitter

13.45u.: Veronique Van Speybroeck

14.00u.: Kris Rutten **"Schermen met Cultuur"**

14.15u.: pauze

14.25u.: Annelies Decloedt **"Nooit meer de eerste keer op een levend dier: diermodellen in onderwijs en onderzoek"**

14.40u.: Mirjam Knockaert **"Ondernemerswelzijn en Succes: De Rol van het Team"**

14.55u.: Caroline De Tender “Hoe risicovol zijn microplastics in de bodem”

15.10u.: afsluitend woord en bedanking door de voorzitter.

Lessenreeks 2

Bijen: noodzakelijk en bedreigd

Lezing 1: dinsdag 18 november 2025

Prof. dr. Dirk de Graaf

Bijensterfte kritisch bekeken en innovaties om hieraan te verhelpen

In de naoorlogse periode heeft de imkerij in Vlaanderen en daarbuiten de transitie gedaan van korf-imkeren naar kast-imkeren. Bovendien werd een een process ingezet om de bijenteelt te intensifiëren, met als finale doel de honingproductie aanzienlijk te verhogen. In deze lezing wordt kritisch stilgestaan bij deze ontwikkeling en hoe het de weerbaarheid van het bijenvolk heeft ondermijnd, met kwetsbare honingbijen tot gevolg. Vanuit het samenwerkingsplatform Honeybee Valley van de Universiteit Gent wordt gewerkt aan een conceptuele aanpak die het imkeren terug dichter bij de biologie van het organisme moet brengen. Verrassend genoeg laat deze aanpak ook de implementatie van geavanceerde technologieën toe. Vanuit verschillende onderzoeksprojecten wordt de haalbaarheid van deze ‘harmonieuze intensieve bijenteelt’ momenteel afgetoets.

Lezing 2: dinsdag 25 november 2025

Dr. Ellen Danneels

De bijenteelt in de praktijk: de uitdagingen van vandaag

Imkeren is niet meer zoals 50 jaar geleden. Zowel de honingbijen als hun imkers krijgen heel wat uitdagingen voorgeschied. Het voedselaanbod is steeds schaarser waardoor het steeds belangrijker wordt om het aantal bijenvolken af te stemmen op de aanwezige dracht. Het groter wordende pesticidengebruik vraagt goede afspraken tussen imker en landbouwer. Door algemene globalisering komen tal van exoten onze inheemse fauna en flora verstoren. Ook bijen ontkomen niet aan het aantreden van exotische parasieten (de varroamijt) en predatoren (de Aziatische hoornaar). De imker dient hier nauwgezet op in te spelen. Zoekt die zijn toeverlaat in bestrijdingsmiddelen of verdiept hij zich in biotechnische ingrepen? De nood aan professionele begeleiding dringt zich op.

Lezing 3 : dinsdag 2 december 2025

Prof. dr. Hans Nauwynck

Co-evolutie van pathogenen en afweer bij vertebraten (zoogdieren) en invertebraten (garnalen, bijen)

In de loop der tijden hebben dieren (inclusief de mens) regelmatig te maken gekregen met pathogenen die door de verdedigingsmuur van de gastheer gingen. Dit heeft op geregelde tijdstippen zware druk gezet op hun gezondheid en het voortbestaan van hun soort. Door selectie werd de afweer aangepast en kon de soort weer een hele tijd verder. Deze cycli van pathogeenaanvallen en afweeraanpassingen hebben geleid tot een complexe samenstelling van de afweer die we momenteel kennen bij de verschillende diersoorten. Vertebraten hebben in de evolutie een kluwen van aangeboren en adaptieve immuniteitstakken moeten ontwikkelen; invertebraten hebben voldoende aan een aangeboren immuniteit. Prof. Hans Nauwynck zal een verhaal vertellen over de barrières die vertebraten en invertebraten ontwikkeld hebben om pathogenen buiten te houden en de evolutie van de immuniteit bij deze dieren.

Tussenlezing i.k.v. 50 jaar Wetenschappelijke Nascholing

De wetenschappelijke rijkdom van de UGent: een overzicht (3)

Dinsdag 9 december 2025

In een vorige lezing (4 november) spraken specialisten uit vijf verschillende faculteiten in een spitse mini-voordracht over hun wetenschappelijke passie. Vandaag zijn de overige zes faculteiten aan de beurt.

13.30u.: inleiding door de voorzitter

13.45u.: Chia Longman **“Wie is er bang van genderstudies?”**

14.00u.: Linos Vandekerckhove **“HIV-AIDS: dankzij UGent komt genezing dichterbij”**

14.15u.: pauze

14.30u.: Eva Lievens

14.45u.: Dieter Deforce **“Genetische detectives: de rol van DNA-technologie in de strijd tegen criminaliteit”**

15.00u.: Hendrik Vos **“ Dit is de Europese Unie”**

15.15u.: Bruno De Meulenaer

15:30 : afsluitend woord en bedanking door de voorzitter.

Lessenreeks 3

Alles wordt anders en beter

Prof. Koen Schoors

Gemiddeld één keer om de zeventig jaar verandert alles in de wereld. Dit decennium zitten we aan zo'n kantelpunt. Maar gelukkig wordt alles anders, dat is onafwendbaar én wenselijk. Onze economie en onze energiewinning zullen regionaler en duurzamer worden, we stappen af van globalisering en kortetermijnpolitiek. Onze industrie zal 100% circulair worden, waarbij al het afval als grondstof zal worden gebruikt. De wereldbevolking zal bijna overal flink dalen. Menselijke arbeid zal schaarser worden en daarom waardevoller. We krijgen allen meer vrije tijd. Bovendien zal artificiële intelligentie ons leven veel gemakkelijker en efficiënter maken. De grote uitdagingen (de klimaatopwarming, veroudering, oorlogen, migratie, etc.) zullen we kunnen oplossen door een combinatie van technologie en een verandering van ons gedrag. Alles wordt dus anders, en vooral beter.

Lezing 1: dinsdag 16 december 2025

Circulaire economie en de regionalisering van de wereld

Trump is het huidige wereldsysteem aan het afbreken, maar eigenlijk versnelt hij alleen maar een trend die er sowieso zat aan te komen, al doet hij dat wel op de domste duurste manier. Maar op zichzelf is de regionalisering van de wereld onvermijdelijk en eigenlijk ook wenselijk. Want een wereld met meer circulaire economie en meer zelfvoorziening van groene energie is op lange termijn ook een wereld met minder handel tussen verre landen en meer handel tussen nabije landen. We gaan dus van een vlakke wereld naar een wereld met meer economisch reliëf. Dit zal geen wereld zijn met hogere, maar met lagere totale kosten.

Lezing 2: dinsdag 3 februari 2026

De demografische transitie

De vergrijzing en de ontgroening van de bevolking zijn de belangrijkste en de meest onderschatte trends in de geschiedenis van de mensheid. Dit zal invloed hebben op alles wat we kennen, van de arbeidsmarkt, tot loonvorming, pensioenen, zorg, inflatie en migratie en onze kijk op Afrika. De grootste verrassing is dat deze trends geen probleem zijn, maar integendeel de kern van de oplossing vormen. We hadden die vergrijzing en ontgroening beter een eeuw geleden ingezet.

Lezing 3: dinsdag 10 februari 2026

AI en robotisering, the good, the bad and the ugly

De huidige AI-revolutie is uniek. Nog nooit is een nieuwe technologie zo snel door de bevolking omarmd en in gebruik genomen. Ook robotisering gaat allicht dezelfde kant op. Maar deze evoluties gaan zo snel dat we ze nauwelijks kunnen bijbenen. Hoe vermijden we dat de nadelen groter worden dan de voordelen?

Hoe zorgen we dat er wordt gefocust op nieuwe mogelijkheden in plaats van op het verkopen en produceren van nog meer rommel? Hoe zorgen we dat AI de mens ondersteunt in plaats van vervangt? Hoe stellen we paal en perk aan de polarisatie die hieruit voortvloeit?

Lessenreeks 4

Over reuma: frequente aandoeningen van gewricht en bot

Lezing 1 : dinsdag 24 februari 2026

Prof. Peggy Jacques

Osteoartrose en osteoporose

In het eerste deel van deze reeks wordt ingegaan op twee heel vaak voorkomende aandoeningen van de gewrichten (osteoartrose) en de botten (osteoporose of botontkalking). We bespreken de oorzaken en mogelijke behandelingen, zowel met medicatie als door levensstijlaanpassingen.

Lezing 2 : dinsdag 3 maart 2026

Prof. Peggy Jacques

Jicht en reumatoïde artritis

Het tweede deel gaat dieper in op vormen van ontstekingsreuma of artritis. Hier wordt duidelijk dat het bij reuma niet enkel gaat over veroudering maar dat ons afweersysteem hier een cruciale rol speelt.

Lezing 3 : dinsdag 10 maart 2026

Dr. Gaëlle Varkas

Spondylartritis en systeemziekten

In het derde deel gaan we dieper in op ontstekingsreuma van de rug en het bekken, gelinkt aan andere chronische aandoeningen zoals psoriasis, inflammatoire darmziekten en oogziekten. In een ander luik zullen we een overzicht geven van de zogenaamde reumatische bindweefselaandoeningen waarbij de gewrichten kunnen aangetast worden, doch vaker andere orgaansystemen de hoofdrol spelen.

Lessenreeks 5
Literatuur: Capita Selecta

Een vraaggesprek met een gevierd auteur en een literaire rondreis door Europa. Drie lezingen over de praktijk van en de reflectie op het literaire vakmanschap.

Stefaan Hertmans, Prof. Lars Bernaerts, em. prof. Kristiaan Versluys

Lezing 1: dinsdag 17 maart 2026

Stefan Hertmans: een vraaggesprek met de gevierde auteur, UGent alumnus van het jaar 2025

Het uitgebreide literaire werk van Stefan Hertmans omvat poëzie, romans, essays, toneelstukken en zelfs een libretto. In al die verschillende genres toont hij zich een taalvirtuoos en meester-stilist. Terwijl zijn gedichten de verwoording zijn van stilstand en diepgang, wordt zijn fictie gekenmerkt door verhalend vermogen, narratieve vindingrijkheid en epische vaart. Zijn essays zijn dan weer het product van talige trefzekerheid gecombineerd met een enorme eruditie en maatschappelijke betrokkenheid.

Over al die aspecten van zijn werk gaat de auteur in gesprek met **prof. Lars Bernaerts** en **em. prof. Kristiaan Versluys**.

Lezing 2 : dinsdag 24 maart 2026

Prof. Bart Keunen

Het verhaal van Europa. De literatuurgeschiedenis in enkele citytrips en enkele klassieke teksten

De literatuurgeschiedenis toont hoe de Europese cultuur zich in de loop der eeuwen heeft ontwikkeld en geleidelijk haar hedendaagse vorm heeft aangenomen. Om die complexe evolutie te begrijpen, keren we terug naar de plaatsen waar de belangrijkste vernieuwingsmomenten zich hebben voorgedaan. We bezoeken grote steden, maar ook kleinere broedplaatsen van innovatie. Voor elk van die steden richten we ons op de literaire figuur die de nieuwe mentaliteit het beste belichaamt.

- **Aken en Poitiers:** van Karelromans tot troubadourslyriek
- **Firenze en Avignon:** Dante en Petrarca
- **Basel en Lyon:** Erasmus en Rabelais
- **Sevilla, Londen en Parijs:** Cervantes, Shakespeare en mme. de Lafayette

Lezing 3: dinsdag 31 maart 2026

Prof. Bart Keunen

Bij deze laatste lezing neemt spreker u mee naar:

- **Londen en Weimar:** de Verlichtingsauteurs en de vroege romantici
- **Parijs en Sint-Petersburg:** Baudelaire, Zola en Dostojevski

- **Londen en Berlijn:** Woolf, Dada en Brecht
- **Praag en Parijs:** Kafka en de existentialisten

Het is natuurlijk onmogelijk om al deze plaatsen en auteurs gedetailleerd te bespreken. Daarom ligt de nadruk op de Europese cultuur in het algemeen. Aan de hand van voorbeelden laat prof. Keunen zien hoe een Eurocentrische cultuur ontstond die de wereld zou veroveren, maar ook hoe een patriarchale, door christelijke waarden gedomineerde wereld geleidelijk plaatsmaakte voor een sterk geïndividualiseerde, diverse en gefragmenteerde cultuur.